

Programma PvdA Westerkwartier 2018-2022

‘We laten niemand los’ -

‘Een sociaal, duurzaam en energiek Westerkwartier’

**Verkiezingsprogramma PvdA Westerkwartier 2018-2022,
Vastgesteld door de ledenvergadering op 24 maart 2018**

Inhoudsopgave

1	Inleiding – ‘We laten niemand los’	3
2	Onze resultaten	4
3	Speerpunten.....	5
3.1	Solidariteit in Welzijn en Zorg.....	5
3.1.1	Diversiteit	5
3.1.2	Zorg en Welzijn	5
3.1.3	Vluchtelingenwerk.....	7
3.1.4	Armoedebeleid en schuldhulpverlening.....	7
3.1.5	Jeugd- en jongeren	8
3.2	Klimaat en energie - Een duurzame revolutie voor iedereen	9
3.3	Bestuur - Leefbare dorpen & burgerkracht	11
3.4	Betaalbaar wonen	12
3.5	Werk - Economie en arbeidsmarkt	13
4	Ontwikkeling van talenten.....	15
4.1	Sport en spel.....	15
4.2	Onderwijs	16
4.3	Kunst en cultuur	17
5	Bereikbaarheid en mobiliteit.....	18
6	Natuur & landschap.....	19
6.1	Natuur	19
6.2	Ondernemen & wonen	19
6.3	Openbare ruimte	20
7	Recreatie en toerisme	20
8	Veiligheid, dienstverlening en financiën.....	22
8.1	Veiligheid.....	22
8.2	Dienstverlening.....	23
8.3	Financiën	24
9	Verantwoording	25

1 Inleiding – ‘We laten niemand los’

Voor u ligt het programma van de Partij van de Arbeid Westerkwartier. In dit programma vindt u onze keuzes voor de komende periode. In 2019 gaan Grootegast, Leek, Marum, Zuidhorn en het Winsumer deel van Middag-Humsterland op in de nieuwe gemeente Westerkwartier. De fusie is naar ons inzicht nodig omdat het aantal taken van de gemeenten de afgelopen jaren enorm is gegroeid. Voor ons heeft het Westerkwartier een prima omvang voor het oppakken van die taken. Om die reden heeft de PvdA de herindeling gesteund. We hebben er zin in om – samen – met nieuwe ogen naar ons woon- en leefgebied te kijken.

**Programmadiscussie
februari 2018 in Grijpskerk**

In dit verkiezingsprogramma vertalen we de idealen die de PvdA inspireren naar de werkelijkheid van het Westerkwartier. Wij vinden dat iedereen recht heeft op een fatsoenlijk bestaan. Spreiding van kansen, kennis, inkomen en macht is onverminderd ons ideaal. Mensen mogen er zijn en meedoen. We zijn solidair, goede ‘naobers’ in het Gronings, we geloven in wat Friezen ‘mienskip’ noemen: een omzien naar elkaar, dat een leefbare en zorgzame samenleving mogelijk maakt. ‘We laten niemand los’, zei Wim Kok in 1995 in zijn Den Uyl lezing van dat jaar. Dat is ons motto.

Solidariteit tussen rijk en arm betekent dat we onze vangnetten voor mensen met pech, problemen of handicaps in stand houden. We willen een sociale samenleving met kansen voor iedereen. Kinderen hoeven dan niet in armoede op te groeien. Krimpgebieden helpen we oplossingen te vinden voor bedreigde voorzieningen. Vluchtelingen die in ons land mogen verblijven heten we welkom en helpen we te integreren. Minimabeleid is voor ons heilig.

Solidariteit met de na ons komende generaties betekent dat we vanwege de klimaatsverandering en de aardbevingen onze CO₂ uitstoot nú gaan verkleinen. In de jaren ‘60 konden we binnen vijf jaar (!) overschakelen op een aardgaseconomie, nu moeten we toch binnen tien jaar naar een duurzame economie kunnen overgaan. Dat kan en moet energieker! We erven de wereld niet van onze ouders, maar lenen die van onze kinderen.

We beginnen dit programma met een terugblik op de afgelopen vier jaar: wat heeft het werk van onze wethouders en raadsleden opgeleverd? Daarna volgen vijf thema’s die ons het meest na aan het rode hart liggen. Dan gaat het om eerlijker zorg, welzijn & armoedebeleid, om lokaal klimaatbeleid en duurzame energie, om betaalbaar wonen, om coöperatief bestuur, en banen voor iedereen die kan werken. Daarna volgen onze andere punten.

Wij hopen op uw stem op 21 november 2018.

Namens de afdeling van de PvdA in het Westerkwartier,
Jelle Veenstra, voorzitter

2 Onze resultaten

Wat hebben we de afgelopen vier jaren bereikt? We geven een paar voorbeelden:

In alle vier gemeenten

Onze fracties en wethouders hebben zich ingezet voor mensen met een *minimuminkomen*. We pleiten voor *meer zeggenschap* van inwoners over hun eigen omgeving. Door met goede plannen te komen hebben we de *extra Klijnsma-gelden* voor hulp aan kinderen uit arme gezinnen volop kunnen benutten. De recente *fusie* van openbaar en christelijk onderwijs maakt het mogelijk goed onderwijs dichtbij kleine kernen te handhaven. Verder hebben we veel *participatiebanen* helpen realiseren. De sociale werkvoorziening, Novatec, zet zijn belangrijke werk voort als afdeling van de nieuwe gemeente. Voor oudere en jongere huurders hebben we afspraken kunnen maken.

Grootegast

We hebben een *dorpenwethouder* benoemd die samen met een dorpencoördinator de leefbaarheid in dorpen ondersteunt. Kinderen moeten meer bewegen, daarom zijn er voor hen '*beweegprofielen*' opgesteld. Nieuw is het project *Supermama*: een coachings- en werkgelegenheidsproject voor (alleenstaande) vrouwen met kinderen die leven op een bestaansminimum. Met '*155 Help een bedrijf*' hebben we kleine ondernemers kunnen helpen. In Grootegast is het eerste *Taalhuis* in onze provincie gerealiseerd met cursussen voor laaggeletterden. Ook zijn er extra veel *afspraakbanen* tot stand gekomen voor mensen met een arbeidsbeperking.

Leek

We hebben aan een goed *armoedebeleid* de hoogste prioriteit gegeven. De ondersteuning van mensen met een laag inkomen in Leek is mede door *gerichte voorlichting* fors toegenomen. Mede dankzij prestatieafspraken met de woningbouwcorporatie over *sociale woningbouw* is de woningbouw vlot getrokken. De PvdA heeft aan de wieg gestaan van de *onderwijs-zorg route* : ondersteuning van kinderen/jongeren van kleuterschool tot aan hun eerste baan. De *nieuwe duurzame school* in Oostindie brengt ouders, buurt, school en Centrum voor Jeugd en Gezin bij elkaar. Een *snelfietspad* naar Groningen wordt gerealiseerd. Een *erfpachtrekening* maakte het kopen van huizen goedkoper.

Marum

We hebben een *AED-netwerk* in de hele gemeente tot stand gebracht (defibrillator). We hebben *het initiatief genomen voor het realiseren van fiets- en wandelpaden* in Pierswijk en Jonkersvaart. We hebben het *regelarm-bouwen* op de kaart gezet en een *kunstgrasveld* helpen realiseren in Marum. De PvdA heeft de Wilp geholpen met het project *Kinderen Veilig naar School* en Jonkersvaart met de dorpsbus. Inwoners kregen meer invloed op beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarnaast namen we het initiatief voor de *starterslening* en grondprijzverlaging om de woningbouw vlot te trekken.

Zuidhorn

De fractie heeft aandacht gevraagd voor het *verlengen van het fietspad Aduard 800* en gewezen op de nadelen van teveel *verstening* van tuinen. Er zijn op ons verzoek extra *in-en uitcheckpaaltjes* bij station Zuidhorn geplaatst. Onze vraag om *AED-dekking* is gehonoreerd: in 2018 krijgt elk dorp een defibrillator. Op ons initiatief komt er een extra *hockeyveld*. Het *stoepkrijtverbod* is dankzij de PvdA uit de Algemene Politie Verordening gehaald.

3 Speerpunten

Wat heeft voor de PvdA de komende jaren prioriteit?

1. *Solidariteit* – Armoedebeleid heeft voor ons de hoogste prioriteit. De gemeente bezuinigt niet op de uitgaven voor de laagste inkomens. Niemand komt in de kou te staan.
2. *Duurzame energierevolutie voor iedereen* - Een duurzaamheidswethouder jaagt de overgang naar duurzame & betaalbare energie in het Westerkwartier aan.
3. *Werk* – Een betere aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt & stage- en leerwerkplekken.
4. *Leefbare dorpen* - De PvdA kiest voor *coöperatief* bestuur met actieve dorpen & dorpsverenigingen en inzet van een leefbaarheidsfonds.
5. *Betaalbaar wonen* - De PvdA wil de komende vier jaren meer duurzame, betaalbare huurwoningen bouwen voor de lagere inkomens en jongeren.
6. *Laat het Westerkwartier schitteren* - De PvdA zet in op een mooier en natuurlijker landschap en daarmee op een sterkere toeristische uitstraling van het Westerkwartier.
7. *Betere gezondheidszorg* - Goed toegankelijke gezondheidszorg en -voorzieningen in het hele Westerkwartier en ondersteuning van mantelzorgers.

3.1 Solidariteit in Welzijn en Zorg

3.1.1 Diversiteit

Voor de PvdA is ‘eenheid in verscheidenheid’ een belangrijk uitgangspunt: iedereen is anders en daardoor is iedereen gelijk. De PvdA is, ook op lokaal niveau, voorstander van een samenleving waarin mensen met verscheidene achtergronden met elkaar samenleven, waarin iedereen gelijk is, iedereen de kans krijgt om mee te doen, om zijn of haar talenten te ontplooiën en waar iedereen de vrijheid heeft zichzelf te zijn. Als lokale PvdA afdeling zetten wij ons dan ook in voor het tegengaan van *discriminatie* en bevorderen van *gelijkheid en verbondenheid* in de lokale samenleving in het Westerkwartier. Zo zijn wij er voorstander van dat mensen met diverse achtergronden elkaar ontmoeten in de wijk, op school en bij verenigingen om hen zo in staat te stellen elkaars achtergronden beter te leren kennen en zo wederzijds respect voor elkaar te creëren.

We zijn er voorstander van dat er op scholen in het Westerkwartier zo mogelijk aandacht wordt geschonken aan de *thema's gelijkheid, diversiteit en het recht jezelf te mogen zijn*. De PvdA Westerkwartier vindt dat de gemeente op dit gebied het goede voorbeeld moet geven, bijvoorbeeld door *anoniem solliciteren* de norm te maken als het gaat om functies bij de gemeentelijke organisatie.

3.1.2 Zorg en Welzijn

Een goede gezondheid, bescherming, zelfredzaamheid, zeggenschap en participatie, zorg voor elkaar en sociale samenhang – dat zijn de sleutelwoorden als het om welzijn en zorg gaat. We kiezen voor het *vroegtijdig signaleren* van problemen van burgers en samenleving, voor het benoemen en oplossen ervan. Tijdige aandacht voor eenzaamheid, schooluitval en overgewicht of het verminderen van verloedering in buurten en wijken draagt er aan bij dat problemen niet verergeren .

Bij zorg en welzijn gaat het om samenwerking met familie, netwerk en woonomgeving. Als er professionele ondersteuning nodig is, moeten we maatwerk leveren, gebaseerd op de behoefte van mensen met een ondersteuningsvraag. De PvdA staat daarmee voor *kleinschalige en persoonlijke zorg* en wil zo de *langdurige zorg* ook in de toekomst betaalbaar en toegankelijk houden. Belangrijk is dat mensen zolang mogelijk als verantwoord is in de eigen omgeving kunnen blijven wonen. Een netwerk van hulpverlening dichtbij is daarvoor een voorwaarde. Is zo'n netwerk er niet, dan is een woonplek met zorg beschikbaar.

Zorgverleners krijgen het *vertrouwen* om zoveel mogelijk tijd aan hun cliënten te kunnen besteden. De cliënt heeft recht op een zorgaanbieder naar voorkeur. Wij zijn voor terugdringing van de marktwerking in de zorg omdat deze vaak ongewenste gevolgen heeft voor kwaliteiten als klant nabijheid, betrouwbaarheid en continuïteit.

Seniorenwoningen vlak bij voorzieningen maken het zelfstandig wonen gemakkelijker en dragen bij aan een toename van het gevoel van veiligheid. We bepleiten een goede afstemming tussen politie, brandweer en dienstverleners met de seniorenorganisaties. Uit onderzoek komt naar voren dat burgers met een lager inkomen vaker *gezondheidsproblemen* hebben en een kortere (gezonde) levensverwachting. In het Westerkwartier heeft 15% van de kinderen last van overgewicht en een groot deel beweegt te weinig.

Er is een groot verschil tussen de beschikbare en bereikbare gezondheidszorg in het zuidelijk deel en het noordelijk deel van het Westerkwartier. In het zuidelijk deel zijn door de nabijheid van de stad Groningen en Drachten alle voorzieningen dichtbij. Er zijn voldoende verzorgingshuizen, huisartsen en paramedische hulpverleners. Er is een huisartsenpost in Leek en een ambulancepost in Boerakker. In het Noordelijk deel van het Westerkwartier is het beeld anders. Alleen in Leens is een ambulancepost en medio 2018 wordt de huisartsenpost in Winsum opgeheven. Ten noorden van de lijn Zuidhorn-Grijpskerk is het zorgaanbod beperkt. De afstand tot ziekenhuizen is groot en de bereikbaarheid matig tot slecht.

Doelen

- We streven ernaar de huisartsen- en spoedzorg in het noordelijk Westerkwartier te versterken, m.n. in de avonden, nachten en weekenden;
- We moedigen *zelforganisatie* aan, zoals dorps- en wijkcoöperaties. Eenzaamheid kan op deze manier bestreden worden. Invloed op de eigen woon-en leefsituatie en saamhorigheid oefenen een positieve invloed uit op het welzijn van mensen;
- We letten op dat gemeenten de *WMO* uitvoeren zoals deze bedoeld is en dat de middelen doeltreffend worden ingezet. Niet het beschikbare budget is doorslaggevend maar de benodigde zorg. Deze zorg moet ook echt helpen!;

- We zetten in op een gezonde leefstijl, bevorderen van gezond eten, bewegen en de aanpak van obesitas. Wij mikken op opgroeiende kinderen en werken samen met onderwijs, sportverenigingen en jeugdzorg;
- We stimuleren ‘vitaal ouder worden’ en algemene gezondheidsprogramma’s;
- Wij willen de *stopwatchcultuur* in de zorg verder bestrijden. Wij besteden de zorg niet aan op basis van alleen de prijs, we stellen ook eisen aan onder meer kwaliteit, goed werkgeverschap, het toepassen van cao’s, werken met vaste dienstverbanden, medezeggenschap van cliënten en mantelzorgers en persoonlijk contact. Wij passen de code ‘verantwoord marktgedrag thuisondersteuning’ toe;
- *Mantelzorgers* worden bijgestaan met praktische oplossingen en ontvangen een bijdrage.

3.1.3 Vluchtelingenwerk

Vluchtelingen en statushouders verdienen een goede opvang, huisvesting en begeleiding. Onderwijs door vrijwilligers moet wel door een beroepskracht worden aangestuurd. Bibliotheken spelen daarbij een rol. Bij de bouw van nieuwe woningen is er een opslag voor een percentage vluchtelingen.

3.1.4 Armoedebeleid en schuldhulpverlening

De PvdA vindt grote economische ongelijkheid slecht voor de sociale samenhang in de samenleving en voor de economie. De toenemende kloof tussen arm en rijk dient krachtig bestreden te worden. Armoede leidt tot sociaal en maatschappelijk isolement. De stijging van woonlasten en zorgkosten zorgden de afgelopen jaren voor een sterke toename van het aantal aanvragen voor schuldhulpverlening. Dat landelijk één op de negen kinderen opgroeit in armoede is onaanvaardbaar. Daarom maken wij ons hard voor een goede aanpak van armoede. Een goede schuldhulpverlening is een belangrijk instrument. Schulden leiden in de regel tot meer schulden. Wij willen deze vicieuze cirkel doorbreken.

Voor de PvdA betekent dit:

- We zetten ons gemeentelijk armoedebeleid voort maar geven specifieke *aandacht aan kinderen* die opgroeien in armoede. Elk kind moet mee kunnen doen: met sport, de schoolreis, cultuur, verjaardagen, goede kleding; *Kinderen* mogen nooit de dupe worden van ouders, die schulden hebben;
- De overheid mag geen veroorzaker zijn van schulden door het stapelen van sanctie- en boete regelingen, kortingen etc. zonder beleid met betrekking tot kwijtschelding of bevrozing van schulden;
- Wij zetten door *vroeg signalering* maximaal in op het voorkomen van problematische schulden om de financiële zelfredzaamheid te vergroten;
- Er is in ons armoedebeleid ook aandacht voor *werkenden met een laag inkomen*, stapelaars van inkomens, arme ouderen en alleenstaanden. We kijken niet alleen naar het bruto-inkomen, maar ook naar het besteedbaar inkomen om verborgen armoede op te sporen en aan te pakken;
- Er komen *speciale schuldhulpverleningsprogramma’s voor laaggeletterden*. Op die manier kunnen zij op eigen kracht voldoen aan de voorwaarden van de schuldhulpverlening;
- De *toegang* tot de schuldhulpverlening wordt vereenvoudigd;
- Wij werken alleen met bewindvoerders die voldoen aan het *keurmerk bewindvoering*;
- Wij willen in de schuldhulpverlening *geen marktwerking*;
- Initiatieven als Armoedepact, Voedselbank en Stichting Leergeld kunnen op onze steun rekenen, maar wij willen er ook alles aan doen om deze voorzieningen op termijn overbodig te maken;

- *Werken moet lonen.* Werken in plaats van een uitkering ontvangen mag niet een achteruitgang in inkomen betekenen. Wij staan voor een ruimhartig minimabeleid, met een inkomensgrens van 130% van het bijstandsminimum voor toelating tot sociale regelingen;
- We bemoedigen en faciliteren *sociaal* ondernemerschap zodat kwetsbare toetreders tot de arbeidsmarkt een steuntje in de rug krijgen via re-integratie, omscholing en werkplekken;
- We zorgen ervoor dat bij contractering of aanbesteding *sociale* bedrijven beloond worden;
- Wij stimuleren bewoners met bijstandsuitkeringen betaald werk te vinden;
- We stimuleren het aanleren van digitale vaardigheden bij inwoners die dat nodig hebben.

3.1.5 Jeugd- en jongeren

Jeugd- en jongerenwerk is aanwezig in dorpen en op scholen. Hun zorgvraag is leidend. We zorgen er ook voor dat er ondersteuning is voor hun ideeën en initiatieven. Niet: voor hen gedacht, maar: *met* hen gedacht. We willen kinderen en jongeren kansen bieden om hun talenten te ontplooiën. Daarom zet de PvdA in op opvang, onderwijs, sportvoorzieningen, kindzorg en op een leven dat niet beheerst wordt door (materiële) zorgen.

Gelukkig gaat het met de meeste kinderen goed. Zij groeien op in solide gezinnen, gaan naar school en vullen hun vrije tijd met vriendjes, sport en cultuur. Daarnaast zijn er kinderen die ondersteuning nodig hebben. Vaak is dit tijdelijk, omdat het thuis of op school even wat minder gaat. En tot slot is er een kleine groep kinderen die echt jeugdzorg nodig heeft en soms te maken krijgt met de jeugdreclassering. Ook zijn er altijd jongeren, die *intensieve* vormen van jeugdhulp nodig hebben.

De PvdA vindt dat het kind, het gezin en de persoonlijke omgeving het uitgangspunt van de ondersteuning door de jeugdzorg moeten zijn. De ouders hebben daar idealiter de regie in. Maar waar het niet goed gaat moet er een goed werkend sociaal team klaar staan met een integrale aanpak.

Voor de PvdA betekent dit op het gebied van jeugd en jongeren:

- We ondersteunen en faciliteren zoveel mogelijk ideeën van jongeren en we betrekken hen bij zaken die hen aangaan, zoals leefomgeving, onderwijs, armoede bestrijding, sport, gezonde leefwijze. Daarvoor richten we, vergelijkbaar met de WMO-raad, een Jeugdraad op;
- We bundelen de krachten met het bedrijfsleven in het *regionaal arbeidsplatform*. Door bijvoorbeeld voldoende stage- en leerwerkplekken voor leerlingen te stimuleren. Als gemeentelijke organisatie geven we het goede voorbeeld;
- We zetten *Route Arbeid* voort: dit behelst een sluitende aanpak voor vroegtijdige schoolverlaters en een opleiding voor jongeren die buiten de boot dreigen te vallen;
- Bij voorkeur vangen we jongeren, waarvoor thuis even geen plaats is, op in een pleeggezin. Wij gaan bijdragen aan de *werving* van pleeggezinnen in het Westerkwartier;
- Migratie leidt soms tot een botsing tussen waarden uit het land van herkomst en het land van aankomst, Nederland. Daarom hecht de PvdA aan vroeg-signalering van eventuele problemen, een gerichte ouderbenadering en specifieke preventieprogramma's om deze problemen te bestrijden;

3.2 Klimaat en energie - Een duurzame revolutie voor iedereen

Aardbevingen als gevolg van gaswinning in Groningen – smeltende ijskappen als gevolg van de opwarming van het klimaat. Het is duidelijk dat de klimaatsverandering een energie- en gedragsrevolutie vergt en wel zo snel mogelijk. De PvdA vindt dat die overgang naar hernieuwbare bronnen (zoals wind- en zonne-energie, etc.) veel sneller kan, ook in het Westerkwartier. Verandering begint lokaal.

Met anderen wil de PvdA dat de gemeente Westerkwartier voorop gaat lopen. In de eerste plaats door *besparing* te bevorderen en onze inwoners te helpen duurzamer te worden. Er komt ruimte voor experimenten voor lokale duurzame energieopwekking. De PvdA wil de winning van aardgas en andere belastende grondstoffen terugdringen en investeren in duurzame alternatieven. We moeten toewerken naar een *kringlooeconomie*. Daarvoor moeten we nieuwe kennis toepassen, die nu in de markt, onderwijs en overheid al tot stand komt. In deze raadsperiode willen we bij de (her)inrichting van de openbare ruimte experimenten aangaan en initiatieven vanuit deze partijen ondersteunen. Er vindt verduurzaming van de woningvoorraad plaats. Een belangrijke randvoorwaarde is dat woonlasten voor de lagere inkomens in evenwicht blijven. Duurzaamheid moet betaalbaar zijn.

Gemeente, inwoners, verenigingen en ondernemers geven samen invulling aan zo'n duurzame toekomst. De PvdA vindt vijf uitgangspunten belangrijk:

- *Voorkom energieverstopping* : wat je niet nodig hebt, hoeft je ook niet op te wekken (door isolatie én educatie); woningcorporaties spelen hierin een belangrijke rol voor hun huurwoningen;
- Ook in het Westerkwartier streven we naar een *kringlooeconomie* - reststoffen worden in hun geheel opnieuw gebruikt, eindige grondstoffen niet langer uitgeput;
- Bij aanpassingen aan het klimaat en energieprojecten zoals wind- en zonneparken houden we rekening met *landschappelijke* waarden;
- Besluiten vallen in overleg met de omwonenden / betrokkenen. Samen kom je verder. De energietransitie is *van en met* iedereen;
- Lagere inkomens mogen *niet de dupe* worden van de energietransformatie;

We denken aan de volgende invulling:

- De lokale klimaatagenda, waarin alle duurzaamheidsdoelen en -maatregelen worden afgestemd, wordt *aangescherpt* en vormt de basis voor een meerjarig stimuleringsbeleid;
- Deze *klimaatagenda* komt tot stand via burgerparticipatie; de Gebiedscoöperatie Westerkwartier kan bij de totstandkoming van deze agenda betrokken worden;
- *Aanpassingen* aan de veranderingen in het klimaat zoals hevige neerslag, hittestress in bebouwd gebied, hogere windsnelheden, worden bevorderd: we denken aan de aanleg van vijvers en openbaar groen ten behoeve van waterberging, tegengaan van de verstening van tuinen en stimulering van de aanleg van groene daken en gevels;
- We zetten in op *vergroening* van de openbare ruimte om de biodiversiteit te beschermen en vergroten zoals ecologisch beheer van het openbaar groen, variatie in beplanting etc.;

- Verdere verduurzaming van gebouwen (zoals zonnepanelen op sportgebouwen) en voertuigen (elektrische auto's en (e-)bikes) ; proefneming met 'slimme' openbare straatverlichting; waar mogelijk gaat de gemeente lichtvervuiling tegen (*besparing*);
- Bij nieuwbouwinitiatieven stelt de gemeente de strengst mogelijke eisen aan de energieprestatie en wordt *bouwen zonder gasaansluiting* de norm;
- De PvdA wil dat de gemeente een *betere isolatie* van de bestaande (huur)woningvoorraad bevordert, waarbij de woonlasten per saldo niet omhoog gaan;
- De gemeente komt met een plan voor aanleg en spreiding van *elektrische laadpalen* voor auto's.
- De gemeente maakt ruim baan voor duurzame initiatieven (zoals warmtenetten, zonne-energie, biogasinstallaties en windenergie): de voorkeur gaat uit naar initiatieven uit de eigen regio, wat draagvlak oplevert en waarbij regio's rechtstreeks profiteren van een lagere energierekening. De gemeente ondersteunt *energiecoöperaties*;
- De PvdA zet in op een duurzaam gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid, met sterke aandacht voor sociale en betaalbare duurzaamheid: iedereen moet immers mee kunnen doen;
- Inwoners van onze gemeente kunnen op basis van een gratis *scan* advies krijgen over de energieprestatie van hun woning;
- Het principe '*de vervuiler betaalt*' is en blijft uitgangspunt bij afvalinzameling, waarbij recyclebare afvalstromen (zoals papier, glas, plastic, textiel) niet worden belast. Tuinafval kan gratis worden ingeleverd. Hergebruik van reststoffen wordt bevordert;
- De gemeente Westerkwartier sluit zich aan bij de '*Statiegeldalliantie*', die wil dat Nederland statiegeld gaat invoeren op blikjes en kleine plastic flessen: deze maatregel draagt bij aan het terugdringen van de hoeveelheid zwerfafval;
- Er komt een '*duurzaamheidswethouder*' in het Westerkwartier: deze stimuleert de discussie over de duurzame revolutie, betreft inwoners daarbij en houdt het gemeentelijk beleid scherp.

3.3 Bestuur - Leefbare dorpen & burgerkracht

De gemeentelijke fusie en schaalvergroting mag niet leiden tot een grotere afstand tussen het gemeentebestuur en haar inwoners. Dat is een vrees die wel wordt gevoeld. Toch hoeft dat helemaal niet te gebeuren. Daarom zijn korte lijnen nodig, met aanspreekpunten in het dorp en in de gemeente. Elk dorp krijgt in het gemeentebestuur zijn eigen *contactambtenaar* en *wethouder*, die aanspreekpunt zijn. Daarnaast is er *meer zeggenschap* nodig voor de dorpen en ruimte voor eigen initiatieven. De gemeente kan daar veel meer op in spelen. Soms kan een dorp taken zelf *beter* uitvoeren. Dan heeft het dorp *uitdaagrecht* of *recht op overname*. Zo ontstaat *eigenaarschap* in de dorpen; de gemeente kan zich beperken tot hoofdlijnen. We noemen dat *coöperatief bestuur*.

tactambtenaar en *wethouder*, die aanspreekpunt zijn. Daarnaast is er *meer zeggenschap* nodig voor de dorpen en ruimte voor eigen initiatieven. De gemeente kan daar veel meer op in spelen. Soms kan een dorp taken zelf *beter* uitvoeren. Dan heeft het dorp *uitdaagrecht* of *recht op overname*. Zo ontstaat *eigenaarschap* in de dorpen; de gemeente kan zich beperken tot hoofdlijnen. We noemen dat *coöperatief bestuur*.

Hoe organiseren we coöperatief bestuur?

- De gemeente gaat in gesprek met (of stimuleert het ontstaan van) dorpsverenigingen c.q. – vertegenwoordigers;
- Dorpsvertegenwoordigers schrijven met de inwoners een visie uit en leggen tussentijds en achteraf verantwoording af aan de inwoners en aan de gemeente;
- Er is een dorpsbudget beschikbaar, het is aan de dorpen hoe er mee om gegaan wordt en wie dat bepaalt; Inschrijving bij de Kamer van Koophandel schept transparantie;
- Een *kernen- of leefbaarheidsfonds* is op aanvraag beschikbaar voor kleinschalige projecten die de dorpsvereniging zelf kan laten uitvoeren;
- Dorpen overleggen met elkaar over clustering van voorzieningen (cultuur, zorg, sport) indien dat noodzakelijk is voor de leefbaarheid;
- Dorpen/wijken en inwoners mogen de gemeente *uitdagen* een publieke taak die zij beter kunnen vervullen - met bijbehorende budgetten - aan hen over te dragen;
- Als het gaat om voorzieningen, hebben dorpen/wijken een *recht op overname* wanneer sluiting vanuit de gemeente aan de orde is. Natuurlijk is dit maatwerk.

Verder vinden we :

- Een dorpsvereniging of een andere vertegenwoordiging van dorpen mag geen onbedoelde bestuurslaag worden;
- Het hebben van een dorpsvisie of dorpsagenda is en blijft de keuze van het dorp;
- Elk dorp is vrij in zijn keuze om mee te doen en in de wijze waarop, mits voldoende inwoners participeren;
- De dorpsbesturen houden nauw contact met de Raad. De Raad blijft eindverantwoordelijk voor publieke taken en financiering in de gemeente.

3.4 Betaalbaar wonen

Toegankelijk, betaalbaar en zeggenschap: dat zijn sleutelwoorden als het om wonen gaat. Wonen is geen gunst maar een recht voor iedereen. Mensen met beperkte financiële mogelijkheden verdienen extra aandacht.

De woningvoorraad van het Westerkwartier bestaat voor ruim 70 % uit koopwoningen, 30 % is huur.

Daarvan is 20 % eigendom van de woningbouwcorporatie, de overige huurwoningen zijn in particulier bezit. De nadruk in het gemeentelijk woonbeleid heeft jarenlang gelegen op het bouwen van koopwoningen. Het bouwen van huurwoningen vond maar mondjesmaat plaats. Dit gaat voorbij aan de woonbehoefte van alledag. Door landelijk beleid komen mensen met een modaal inkomen en hoger niet in aanmerking voor een huurwoning. De druk op de huurmarkt is te groot. Het is dan ook vanzelfsprekend dat de PvdA hier alle aandacht voor vraagt.

Daarnaast hebben we te maken met een groot aantal huurwoningen die niet alleen ouder zijn maar vaak ook klein en minder goed geïsoleerd. Ondanks het ambitieniveau van Wold en Waard om deze huizen te renoveren, dan wel te herbouwen en energieneutraal te maken zal het nog jaren duren voor dit een merkbare verandering teweeg gebracht heeft. Wij concluderen dat de situatie op de woningmarkt de ongelijkheid van de samenleving weerspiegelt, dit moet anders.

De PvdA geeft de voorkeur aan gemengde wijken voor zowel kopers als huurders, met plek voor jongeren, ouderen en mensen met een handicap. Het samenleven moet centraal staan. Dat betekent dat er ook voor statushouders voldoende woningen beschikbaar worden gesteld. Wij zijn positief over wooninitiatieven van bewoners en willen meer aandacht voor particulier opdrachtgeverschap en vormen van wonen en zorg, en flexibel bouwen / wonen.

Waar maakt de PvdA zich sterk voor?

- Voldoende kwalitatief goede, betaalbare (huur)woningen, met aandacht voor de positie van jongeren, ouderen, kwetsbare mensen en de middengroep op de woningmarkt;
- De PvdA stimuleert woningbouw in een aantrekkelijke woonomgeving met gemengde woonwijken voor zowel huur- als koopwoningen;
- We ondersteunen particulier opdrachtgeverschap, flexibel bouwen en initiatieven om wonen en zorg te koppelen;
- We stimuleren de bouw van slimme levensloopbestendige woningen en aanleunwoningen; Ouderen moeten zo lang mogelijk thuis kunnen wonen;
- De woningmarkt stimuleren doen we samen met de Woningbouwcorporatie, het huurdersplatform en andere betrokkenen;
- In geval van een (WMO) woningaanpassing is de stelregel: de gemeente betaalt en de verhuurder of eigenaar voert uit;
- Betaalbaar wonen kan ook gerealiseerd worden door het delen van voorzieningen;
- We bouwen niet alleen, maar we letten daarbij ook op veiligheid, leefbaarheid en gezondheid.

3.5 Werk - Economie en arbeidsmarkt

De PvdA is de Partij van en voor *Arbeid*. Werk maakt het mensen mogelijk eigen keuzes te maken, inkomen te verwerven en zichzelf te ontwikkelen. Werk zorgt voor sociale zekerheid, verbindt mensen met elkaar, geeft zelfrespect en is de aanjager van integratie en participatie. Daarom moeten zoveel mogelijk inwoners aan het werk, juist in deze tijd. Onze droom is : voor iedereen een baan. Maar wel *goed* werk met een loon volgens de CAO en betrokkenheid bij het eigen bedrijf. In de overgang naar duurzame energie ziet de PvdA grote kansen voor innovatie in onze economie.

Zo'n 13% van de werkenden in het Westerkwartier bestaat intussen uit ZZP'ers (Zelfstandigen zonder Personeel). Juist in niet-stedelijk gebied is hun inkomenspositie vaker matig, zo blijkt uit onderzoek. Velen werken vanuit huis. Veel ZZP'ers beginnen klein en eindigen klein. Slechts af en toe groeien dergelijke eenpersoonsbedrijven uit tot grotere MKB bedrijven.

Economische groei creëert banen. De PvdA wil alles doen om het investeringsklimaat in het Westerkwartier op een goed peil te houden. De ligging aan de snelweg en de ruimtelijke omgeving zijn sterke punten. Bedrijven en winkels moeten zich thuis kunnen voelen in onze gemeente. Daarom promoten we het mooie Westerkwartier, waar onderwijs, overheid en bedrijfsleven nauw samenwerken. Het is belangrijk dat ondernemers kunnen ondernemen en niet in bureaucratie verzanden.

De PvdA ziet een aantal belangrijke uitdagingen voor de gemeente:

- Het Westerkwartier zoekt naar sterke allianties met omliggende regio's als Smallingerland, het Hogeland, Noordenveld en natuurlijk de stad Groningen;
- De PvdA wil dat de gemeente het bestaande bedrijfsleven koestert. Relatiebeheer, netwerken en korte lijnen dragen bij aan een goed vestigingsklimaat ; startersbijeenkomsten, bedrijfsbezoeken, beurzen, gezamenlijke lobby doen dat ook. Faciliteer de ontwikkeling van deze bestaande bedrijven;
- Een *bedrijvencontactfunctionaris* onderhoudt de verbinding tussen bedrijven en gemeente;

- Lok nieuwe bedrijven niet met grondprijzen maar door aandacht voor de sterke punten van het Westerkwartier. Behalve directe vestigingsfactoren als grondprijs, aanwezigheid van personeel en transportmogelijkheden spelen hele andere factoren een rol, zoals aantrekkelijk wonen, goed onderwijs, het ‘verhaal’ rond een woonplaats, kortom het *DNA* van de gemeente. Ook cultuurbeleid is dus een factor in het vestigingsklimaat;
- Investeer in *meer contact- en netwerkmogelijkheden* voor ZZP’ers en gezamenlijke werkplekken, stimuleer groeikansen;
- Schep een voortreffelijke afstemming van arbeidsmarkt en arbeidsaanbod door middel van scholing. We verwachten dat bedrijven mensen met afstand tot de arbeidsmarkt een kans geven. Dit kan bijvoorbeeld door het *aanbieden van leer/werkplekken*. Van ondernemers vragen we dus maatschappelijke betrokkenheid. De gemeente ondersteunt waar mogelijk op basis van maatwerk;
- We benoemen een Westerkwartier-*werkambassadeur* die zich gaat inzetten voor deze afstemming tussen arbeidsmarkt en – aanbod (banen, volop stage- en leerwerkplekken, invoering van maatschappelijk rendementscriteria);
- Voor ondernemers is voldoende fysieke en regelruimte beschikbaar. Op bedrijventerreinen geniet inbreiding voor uitbreiding de voorkeur. Groei wordt gestimuleerd rond de A7;
- Speciale aandacht is nodig voor re-integratieprojecten voor oudere werklozen;
- Voldoende en goed werk, bemiddeling naar werk, hulp bij het solliciteren en opleidings- en omscholingsmogelijkheden is cruciaal om armoede te voorkomen.

Een ander probleem is *leegstand*. Nog steeds staan winkelpanden leeg en het aantal winkelbezoekers daalt. We moeten op zoek naar creatieve oplossingen voor dit probleem.

Voor de komende raadsperiode betekent dit:

- De winkelkernen moeten niet alleen aantrekkelijker worden maar ook leefbaarder, er moet meer te beleven zijn, we willen meer groen en minder verrommeling;
- We onderzoeken de mogelijkheden om na langdurige leegstand van winkelpanden de winkelbestemming te wijzigen;
- Door de ruimere mogelijkheden in de Winkeltijdenwet mogen de winkels ook op zondag open;
- In de grootste dorpen werken we mee aan concentratie van de winkels in het centrum zodat aantrekkelijke winkelcentra ontstaan.

4 Ontwikkeling van talenten

4.1 Sport en spel

Sport en spel zijn belangrijk voor onze samenleving. Ze zorgen voor ontspanning, zijn goed voor lijf en leden, ze vormen een deel van je netwerk, bevorderen integratie en sociale samenhang. Sportverenigingen vervullen een belangrijke maatschappelijke functie en zijn in onze regio Westerkwartier en de dorpen het cement van de samenleving.

Accommodaties - De PvdA heeft in de afgelopen periode werk gemaakt van sport en wil dat blijven doen. Er is geïnvesteerd in nieuwe en bestaande accommodaties en sportvelden. Denk hierbij aan de nieuwe kunstgrasvelden van de diverse voetbalverenigingen, het verduurzamen van de openlucht-zwembaden, alsmede het opknappen van sporthallen zodat ze toekomstbestendig zijn. Waar nodig en wenselijk kiezen we voor clustering van voorzieningen met als uitgangspunt dat deze vanuit verschillende dorpen goed bereikbaar blijven. Om in de toekomst sportverenigingen vitaal te houden is het van belang dat zij ondersteuning krijgen om vrijwilligers aan zich te blijven binden. Ook hier geldt dat we zo veel mogelijk overlaten aan de verenigingen en vrijwilligers, de gemeente is er om te faciliteren en te ondersteunen als dat nodig is.

Om het *alle* kinderen mogelijk te maken deel te nemen aan verenigingssport blijft Westerkwartier deelnemen aan het Jeugdsportfonds en andere initiatieven gericht op kinderen. Ook voor kinderen uit gezinnen met minder financiële draagkracht moet het mogelijk zijn om lid te worden van een sportvereniging. Topsport kan bijdragen aan de positieve uitstraling van de gemeente.

Concreet betekent dat:

- We willen de kwaliteit van sportparken en sporthallen waar nodig verder verbeteren ; we geven sportverenigingen meer mogelijkheden bij de keuze voor eigen beheer en onderhoud;
- We kijken met mensen uit het onderwijs, kinderopvang en sportverenigingen hoe hun aanbod beter op elkaar kan aansluiten;
- Bij daling van het aantal inwoners stimuleren we dat sportverenigingen samengaan in één club die meerdere sporten aanbiedt. Beroepskrachten zetten we specifiek hiervoor in (combinatiefuncties) en sportstudenten inschakelen om hier aan te werken;
- We de jeugd- of kinderraad raadplegen over hun wensen op sportgebied;
- We stimuleren dat de tegemoetkoming in de kosten van sport voor minima goed wordt benut, specifiek het Jeugdsportfonds;
- Verenigingen ondersteunen we bij het vinden van vrijwilligers, bijvoorbeeld door voorlichting, gerichte campagnes en het mogelijk maken van cursussen;
- De PvdA waardeert initiatieven van inwoners. We sporen de gemeente aan initiatieven in de dorpen te bevorderen.

4.2 Onderwijs

Onderwijs is dé poort naar een betere toekomst voor kinderen. Die toegang moet wijd open staan. Daarom is goed onderwijs voor de PvdA van het allerhoogste belang. De invulling van dat onderwijs is aan de scholen en het rijk. Maar voor de randvoorwaarden is lokaal beleid van groot belang.

We stellen daarom de volgende prioriteiten:

- Basisscholen hebben een buurtfunctie. Dat betekent dat we ons uiterste best doen kleine scholen te behouden. Daarbij juichen we samenwerkingsscholen toe. Beter één goede school dan geen school in een dorp, uiteindelijk kiezen we altijd voor de kwaliteit van het onderwijs;
- Voor hun ontwikkeling vinden wij het belangrijk dat kinderen vanaf de leeftijd van twee jaar tenminste twee dagdelen per week kunnen deelnemen aan de vroeg- en voorschoolse educatieactiviteiten, onder professionele begeleiding;
- We streven naar kind centra waarin school, kinderopvang en Centrum voor Jeugd en Gezin samenwerken;
- Als kinderen om wat voor reden zorg nodig hebben moet dat komen uit de sociale teams rond scholen. De samenwerking tussen leerkrachten en hulpverleners, met name in het voortgezet onderwijs, kan wat ons betreft een stuk beter;
- Laat scholen zich concentreren op hun *primaire taken*. Er komen voortdurend nieuwe onderwerpen op het onderwijs af: van gezonde voeding, voldoende bewegen tot goed burgerschap. Maar soms worden de scholen overvraagd en gaat aandacht voor nieuwe lesinhoud ten koste van de traditionele schoolvakken. De PvdA is voorstander van maat houden;
- We ondersteunen *huiswerkklassen, maatjesprojecten en Kans 050*. Reden: te vaak zakt de schoolloopbaan van kinderen met achterstand in de puberteit weer in, waardoor wat opgebouwd is op de basisschool helaas weer verloren gaat. Tegenwoordig zijn er heel veel overbelaste jongeren. Daarom vinden we doorlopende professionele begeleiding van belang, waarbij leraren, de leerplichtambtenaar, de verzuimcoördinator en ouders samenwerken. Ook steunen wij initiatieven om in het onderwijs beroepen en opleidingen onder de aandacht te brengen die een grote kans op werk bieden;
- *Maatschappelijke stages en projecten* over de grenzen van onze regio bieden jongeren de kans hun blikveld te verruimen en toekomstkansen te vergroten;
- Ook volwassenen hebben baat bij goed onderwijs. Daarom vinden wij het belangrijk dat mensen in een uitkeringssituatie actief gestimuleerd worden om gebruik te maken van bijscholingsmogelijkheden.

4.3 Kunst en cultuur

Voor de PvdA zijn kunst en cultuur een beleavingsinstrument en een middel tot zelfontplooiing voor de samenleving. Zonder kunst en cultuur zijn dorpen slechts woonoorden en geen (be)leefwerelden. Wij zijn trots op de plaatselijke verenigingen en initiatieven, (amateur)kunst wordt door ons gesteund en subsidies moeten de komende jaren tenminste meegroeien met de inflatie.

Wij vinden het belangrijk dat zoveel mogelijk inwoners kunnen meedoen en in aanraking komen met cultuur, onafhankelijk van de hoogte van hun inkomen. Er vindt actieve ondersteuning plaats van jong talent.

De PvdA kiest voor de volgende aanpak:

- De gemeente ondersteunt verenigingen, waarbij de rol van vrijwilligers erkend en op waarde geschat wordt;
- Amateurkunst, evenementen en festivals worden gestimuleerd en ondersteund;
- Kunst en cultuur zijn ook toegankelijk voor mensen met een kleine beurs;
- Cultuureducatie en verdieping zoals muziekonderwijs willen we voor iedereen betaalbaar houden;
- Op ons cultureel erfgoed zijn we trots; we zullen er alles aan doen dit uit te dragen naar onze (jonge) inwoner;
- We stimuleren dat onze jeugd kennis maakt met kunst en cultuur, waaronder uitingen van de lokale cultuur.

5 Bereikbaarheid en mobiliteit

Verkeer is een middel maar geen doel op zich, *mobiliteit is het doel*. De PvdA pleit voor een mobiliteitsbeleid waarvan verkeer een integraal onderdeel uitmaakt, maar dat tevens een verbinding legt met o.a. het openbaar vervoer, duurzaamheid, demografische ontwikkelingen en andere gemeentelijke beleidsterreinen.

Een nieuwe gemeente vraagt om een *integraal* verkeersnetwerk. Een overkoepelende visie op verkeerstromen, gewenst wegensysteem, ontsluiting en bereikbaarheid voor vervoer te voet, per fiets, auto of andere middelen van vervoer. Bij ingrepen in de ruimtelijke orde, zoals bij de ontwikkeling en aanleg van woonwijken en bedrijfsterreinen, dient in de planvorming reeds kritisch te worden gekeken naar de mogelijke invloed op de omliggende omgeving, om ongewenste verkeersstromen te voorkomen. Door vergrijzing, invoering van het *nieuwe* werken en door technologische ontwikkelingen verandert onze mobiliteit. Bovendien verandert de wijze waarop we ons verplaatsen. De PvdA wil initiatieven als 'zelfrijdende auto's', het delen van onze auto's, elektrische auto's en snelle, elektrische fietsen volop ruimte geven. Het mobiliteitsbeleid dient op deze ontwikkelingen te worden afgestemd en moet ruimte bieden voor duurzame, slimme oplossingen en duurzame innovaties op het gebied van aanleg, beheer en onderhoud (duurzame verlichting, nieuwe vormen van asfalt, etc.).

Mobiliteit is gekoppeld aan *zelfstandigheid*. Mobiliteit is een essentieel onderdeel van leefbaarheid. Bij de gemeente ligt de regie voor *publiek* vervoer, dat wil zeggen de afstemming van leerlingenvervoer en het WMO-vervoer, maar ook buurt- en belbussen, om zo het aanbod in de kleinere kernen te kunnen waarborgen. Op deze manier kunnen inwoners in het Westerkwartier ook in de toekomst mobiel blijven.

Bij het opstellen van het beleid en het uitwerken van verkeerssituaties moet er nadrukkelijk aandacht zijn voor de kwetsbare doelgroepen (fietsers, voetgangers, ouderen, kinderen). Binnen de kernen wordt de infrastructuur primair ontworpen voor voetgangers en fietsers. *De auto is te gast*. Hiermee stimuleren we schoon en energiearm vervoer. Bewoners krijgen de ruimte om ideeën in te brengen en om mee te praten over de verkeerssituatie in

hun omgeving. Het zijn vaak de omwonenden en gebruikers die gevaarlijke situaties signaleren. Er moet nadrukkelijk aandacht zijn voor een actieve betrokkenheid van bewoners, scholen, bedrijven, gehandicaptenplatform, etc. bij beleids- en planontwikkeling. Bereikbaarheid is ook een zaak van goede communicatieverbindingen. In dat verband wordt Internet steeds meer een basisvoorziening. De PvdA draagt bij aan een *snelle introductie van snel Internet* in buitengebieden.

- In de omgevingsvisie formuleren we een visie op verkeer, verkeersstromen, ontsluiting en bereikbaarheid;
- Naast mobiliteit is duurzaamheid het uitgangspunt;
- Ieder dorp moet verbonden zijn met het openbaar vervoer netwerk;
- Er moet een netwerk komen van oplaadpalen voor elektrisch auto's;
- Creëer faciliteiten voor fietsers bij P+R knooppunten zoals bij Leek en Zuidhorn;
- Snel internet is niet alleen een voorwaarde voor leefbaarheid maar ook voor bereikbaarheid.

Nieuwe natuur bij Marumerlage

6 Natuur & landschap

Het is niet moeilijk een lofzang aan te heffen op het landschap van het Westerkwartier met zijn wierden en weidsheid in het noordelijke Lange-wold en Middag-Humsterland en de besloten coulissen in het zuidelijke deel, Vredewold. In dat landschap van boeren, buurten en borgen werken, wonen en recreëren mensen. We verdienen er ons dagelijks brood, genieten er van de natuur, willen er duurzame energie ontwikkelen en zoeken er naar bergingsgebieden voor water. Al die

verwachtingen over en eisen aan het landschap willen we op elkaar afstemmen. Ook hier staat voor de PvdA de waarde van een duurzame omgang met de ons omringende natuur/ruimte op de eerste plaats.

6.1 Natuur

Een prachtig landschap dus maar dat blijft niet uit zichzelf aantrekkelijk. Instandhouding van coulissen, natuurlijke hoogteverschillen en biodiversiteit in landbouwgebieden zijn onderwerpen die de PvdA na aan het hart liggen. Veel boeren dragen door natuurbeheer of door biologisch/ecologisch ondernemen bij aan behoud van een mooie en diverse leefomgeving waar inwoners en toeristen graag wandelen en fietsen en waar flora en fauna floreren. Dat boeren daarbij een eerlijke boterham moeten kunnen verdienen spreekt vanzelf. De PvdA kiest voor een natuur- en landschapsbeleid dat zoveel mogelijk kansen biedt aan ondernemers in het buitengebied: boeren, recreatieondernemers, maar wel met behoud van natuurlijke en cultuurhistorische waarden.

6.2 Ondernemen & wonen

De PvdA pleit voor een vitaal landelijk gebied waar jong en oud kunnen wonen en waar voldoende voorzieningen zijn. We zijn geen voorstander van onbeperkte groei maar tegenstander van megastallen en megabedrijven. Maar boeren moeten wel een *rendabel bedrijf* kunnen runnen waarin ook een opvolger geïnteresseerd is. 'Slim boeren' betekent dan dat verdere technologische vernieuwing ook leidt tot minder verspilling van grondstoffen, minder gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen. Aan de andere kant kan dat ook betekenen dat boeren hun bedrijfsvoering diverser maken door zich ook op andere markten en producten te richten zoals toerisme of hoger geprijsde biologische producten. Voor het buitengebied van het Westerkwartier zoeken we een goede balans tussen de diverse belangen van wonen, natuur, recreatie en natuurlijk, landbouw.

6.3 Openbare ruimte

Als er in de komende jaren nieuwe woonwijken gebouwd moeten worden geven we de voorkeur aan inbreiding boven uitbreiding, bijvoorbeeld op plekken waar leegstand is van bedrijven.

Bij het onderhoud aan en ontwerp van de openbare ruimte laten we ons niet alleen leiden door de technische kwaliteit maar juist ook door de beleevingswaarde die de bewoners er aan geven. Zij weten immers waaraan zij behoefte hebben en wat in hun omgeving belangrijk is. Dit betekent dat we verschil kunnen maken naar plaats en functie van de ruimte. Zo kan, als daar behoefte aan is, in een woonwijk extra aandacht worden besteed aan speelplekken terwijl ergens anders bijvoorbeeld bestrating perfect strak moet liggen. Het onderhoud van de openbare ruimte in de dorpen valt dan ook onder het coöperatieve bestuur. Beslissingen over onderhoud vallen dus in samenwerking met de dorpen. We maken duurzame keuzes. Keuzes waarbij onderhoud niet alleen efficiënt, maar ook milieuvriendelijk is. Er moeten meer (openbare) toiletten beschikbaar komen voor iedereen, dus ook voor rolstoelgebruikers.

7 Recreatie en toerisme

Tussen het zuidwesten van de gemeente Westerkwartier en het Reitdiep ligt 3000 hectare aan landschap en cultuurhistorie. Een landschap van voormalige venen, zandruggen, klei, borgen en bossen, opstreckende heerden, leidijken en heidevelden. Maar ook een landschap waar gewerkt en gewoond wordt en dat zijn cultuurhistorische schatten wil delen met inwoners en bezoekers. De positie van Middag-Humsterland dat sinds 2005 de status van *Nationaal Landschap* geniet en dat is voorgedragen voor de lijst van *Werelderfgoed voor Unesco*, spreekt voor zich.

In dat landschap kennen we diverse toeristische trekkers van formaat waarbij Nienoord met zijn attracties voor jong en oud de kroon spant. Maar we zijn ervan overtuigd dat op dit vlak de komende jaren nog veel meer mogelijk is. Veel mensen kennen het Westerkwartier nog niet. Hoewel direct gelegen in de nabijheid van de stad Groningen is het toerisme hier veelal kleinschalig gebleven. Toch hebben we een vereniging van recreatie en toerisme ondernemers, een groot aantal kleine musea en er vindt grootschalige natuurontwikkeling plaats in het zuidelijk Westerkwartier.

We steunen als PvdA dan ook initiatieven die onze gemeente toeristisch op de kaart zetten. Nieuwe initiatieven op toeristisch terrein moeten landschappelijke waarden respecteren, gedragen worden door de bevolking en iets toevoegen aan de lokale economie. Ons toeristisch aanbod moet duurzaam en toekomstbestendig zijn.

Onze voorstellen:

- Ook bij de ontwikkeling van recreatie en toerisme staan duurzaamheid, draagvlak en toekomstbestendigheid centraal;

- Taak van de gemeente is het op deze basis stimuleren en faciliteren van recreatie en toerisme door o.a. samenwerking tot stand te brengen tussen onze musea en culturele instellingen
- De gemeente neemt het initiatief voor een 'Agenda 2025'. Doel is om samen met het bedrijfsleven en culturele instellingen te komen tot een ambitieuze agenda Recreatie en Toerisme. Ook Marketing Groningen en het Routebureau worden betrokken bij een plan dat het Westerkwartier meer bekendheid geeft als toeristisch gebied ;
- In de omgevingsvisie wordt naast wonen, werken en landschap nadrukkelijk aandacht besteed aan recreatie, toerisme en cultuur;
- De gemeente werkt bijvoorbeeld actief mee aan initiatieven vanuit de bevolking zoals het 'Dal-landschap Oude Riet'. Dit plan voorziet in de ontwikkeling van een reeks fiets- en wandelpaden langs de ruim zestig cultuur-historische parels in het stroomgebied van de Oude Riet. Zo ontstaat een recreatief snoer door het Westerkwartier;
- Wij willen dat de gemeente actiever meedenkt over het inzetten van de historische figuur Abel Tasman als uniek kenmerk voor de promotie van het Westerkwartier. Van het gegeven dat hij buiten onze regio wereldberoemd is, zouden we veel meer gebruik willen maken. Ook in de nieuwe gemeente Westerkwartier blijft Abel Tasman icoon voor ondernemingslust en pionierszin.

Recreatie bij Garnwerd

8 Veiligheid, dienstverlening en financiën

8.1 Veiligheid

Veilige dorpen in een veilig Westerkwartier – daar is waar de PvdA voor staat. Veiligheid is allereerst ook een zaak van de burgers zelf, van hun onderling vertrouwen, betrokkenheid, communicatie en alertheid.

Voor veiligheid zijn verder de samenwerking tussen woningbouwcorporaties, welzijns- en (jeugd)zorginstellingen, brandweer, politie, onderwijs, burgers en bedrijven essentieel. In deze samenwerking zijn onze wijkagenten de spil. De gemeente kiest meer dan voorheen voor de rol van regisseur in het lokaal veiligheidsbeleid. Dit heeft alleen kans van slagen als de inwoners meedoen. De gemeente faciliteert deze betrokkenheid. Wanneer het om veiligheid gaat wil de PvdA *preventie* waar dat kan en *ingrijpen* waar het moet. Ook kan goede openbare verlichting bijdragen aan sociale veiligheid. We stimuleren de totstandkoming van buurtpreventienetwerken.

De PvdA maakt zich sterk voor behoud van *voldoende politiesterkte* binnen onze gemeentegrenzen en behoud van toegankelijke politiebureaus. Alleen voldoende toezicht en voldoende handhaving geven een gevoel van veiligheid. De PvdA wil dan ook dat er adequaat wordt opgetreden in situaties waarin door de overheid gestelde regels worden overtreden. We willen dat er wordt opgetreden tegen *alcoholmisbruik* onder jongeren. Alcoholgebruik onder jongeren willen we verminderen.

De overheid heeft een bijzondere verantwoordelijkheid bij het voorkomen en beheersen van *rampen en rampsituaties*. De PvdA wil dat de gemeente de komende jaren verder investeert in rampenbeheersing en waakt voor behoud van onze goed opererende vrijwillige brandweer.

Aan de *verkeersveiligheid* in onze gemeente moet meer aandacht worden geschonken. In de dorpen ontstaan regelmatig gevaarlijke situaties, vooral voor de allerjongste verkeersdeelnemers, maar in toenemende mate ook voor ouderen. Ook moeten onveilige situaties in het verkeer voor bijvoorbeeld mindervaliden worden opgelost. Er komt *budget* voor het realiseren van goede ideeën op het gebied van verkeersveiligheid binnen onze gemeentegrenzen.

Veiligheid heeft ook alles te maken met een *nette en onderhouden leefomgeving*. Kapotte bushaltes, verwaarloosd straatmeubilair en het ontbreken van voldoende prullenbakken in het openbaar gebied met als gevolg dat veel rommel op straat en in het groen belandt, zijn zaken die gevoelens van onveiligheid versterken. De PvdA wil dan ook dat de gemeente meer geld uittrekt voor het onderhoud van dergelijke voorzieningen.

8.2 Dienstverlening

De PvdA wil dat de gemeente inwoners betreft bij zaken die hen aangaan. Bij nieuw beleid of aanpassing van het bestaande beleid moeten signalen uit de samenleving (o.a. van bewoners en ondernemers) worden meegenomen. Inwoners interactief betrekken bij het opstellen van beleid zorgt ervoor dat vooraf gestelde doelen worden behaald. Vertrouwen is uitgangspunt van de gemeentelijke dienstverlening. Onnodig papierwerk en dubbele controles op subsidies of tegemoetkomingen worden tegengegaan. Door meer inspraak van inwoners, komt de gemeente tot een nog betere besluitvorming. Uitgangspunt hierbij blijft dat de gemeente dichtbij de burger staat en een toegankelijke, betrouwbare, open en betrokken partner is.

We staan voor een snelle, kwalitatief goede afhandeling van aanvragen, verzoeken, klachten en bezwaren. De wettelijke afhandeltermijnen gelden hierbij als het bovengrens. We ondersteunen inwoners in hun vraagformulering, denken integraal mee en stellen de burger centraal. Intern schuiven we de vraag door, maar nooit de klant. We werken als gemeente en dus zeker ook als gemeenteraad van buiten naar binnen; we laten ons leiden door de samenleving en niet door de ambtelijke organisatie. We zoeken altijd naar de vraag achter de vraag. We faciliteren ideeën en initiatieven in plaats van dat we ze eenzijdig bedenken en opleggen aan onze bewoners.

De gemeente biedt veel van haar diensten aan via internet. De website en een speciale app zijn overzichtelijk en begrijpelijk. Inwoners kunnen echter, wat de PvdA betreft, ook via papier, telefoon of direct persoonlijk contact met de gemeente blijven communiceren. Wie hulp nodig heeft kan ook bezoek aan huis krijgen. Laaggeletterden, digibeten en ouderen mogen niet tussen wal en schip vallen. De gemeente moet daarom weten hoe groot deze groep is en wat zijn behoefte is.

De PvdA wil:

- Vereenvoudiging van regels ; gemeentelijke bureaucratie verminderen;
- Een moderne dienstverlenende organisatie die de de klant (inwoner, het bedrijf en de maatschappelijke instelling) centraal stelt;
- Subsidieaanvragen eenvoudiger en inzichtelijker maken. De gemeente krijgt een meer meedenkende en adviserende rol in plaats van een toetsende. Met gesubsidieerde instellingen wordt gekeken of het mogelijk is om advies- en accountantskosten omlaag te brengen;
- Goede prijs-kwaliteitsverhouding bij gemeentelijke producten;
- Experimenteren met nieuwe vormen van inspraak;
- Een goede toegankelijkheid van openbare gebouwen. Mensen in een rolstoel, scootmobiel of met een rollator hebben overal goede toegang;
- Dorpencoördinatoren en dorpswethouders verkleinen de afstand tussen gemeente en inwoners, vergroten de kennis over wat er in de dorpen speelt en bevorderen de bereikbaarheid van de gemeente organisatie;
- Er zijn voldoende contactplaatsen buiten het gemeentehuis zoals in dorpshuizen om inwoners dichtbij van dienst te kunnen zijn.

8.3 Financiën

Voor de PvdA is de herindeling niet ingegeven door financiële motieven, maar om in de toekomst als krachtige gemeente een kwalitatief hoogwaardige dienstverlening aan de inwoners te bieden. Dat betekent niet dat er geen mogelijkheden zijn om besparingen te realiseren. Tegenover eenmalige fusiekosten staan blijvende inverdieneffecten. Er is bovendien minder overleg nodig tussen ambtenaren en bestuurders, dubbelfuncties kunnen vervallen en er kunnen op grotere schaal inkoopvoordelen worden behaald. We zetten in op een sterke gemeente Westerkwartier met voldoende slagkracht en een efficiënte organisatie. De PvdA heeft als uitgangspunt dat de gemeente werkt met een sluitende (meerjaren) begroting. Geld dat er niet is kan ook niet uitgegeven worden. De schuldpositie van de gemeente is beheersbaar en meetbaar. Gemeentelijke risico's met betrekking tot onder meer grondexploitaties en verbonden partijen worden twee keer per jaar getoetst en inzichtelijk gemaakt. Als de basis op orde is betekent dat ook dat de gemeente geld heeft om te investeren in de toekomst van de dorpen.

Het is nog onduidelijk hoe de decentralisatie van zorgtaken van Rijk en Provincie naar gemeenten financieel gaat uitpakken. Ook is op het moment van schrijven van dit programma onduidelijk hoe de rijksoverheid omgaat met de gemeentefinanciën voor de komende vier jaar.

- Structurele uitgaven worden met structurele middelen gedekt;
- Eventuele gemeentelijke bezuinigingen gaan niet ten koste van het sociaal-maatschappelijke weefsel van onze lokale samenleving, met name als het gaat om jeugd- en ouderenzorg, armoedebeleid en onderwijs. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten. Niemand mag in de kou komen te staan;
- Bij uniformering van tarieven willen we voorkomen dat (per saldo) lasten voor minderdraagkrachtigen stijgen;
- Tarieven zijn dekkend; de gemeentelijke belastingen worden niet meer verhoogd dan strikt noodzakelijk is; uitgangspunt is dat de gemeentelijke belastingen gemiddeld genomen niet stijgen;
- Eventuele overschotten in het sociaal domein worden gereserveerd voor toekomstige uitgaven op dit beleidsterrein. Geld voor de zorg blijft beschikbaar voor de zorg;
- Er moet sterk gestuurd worden op het bereiken van efficiëntie voordelen.

9 Verantwoording

Dit programma is tot stand gekomen dankzij de samenwerking van vele leden van de afdeling van de PvdA Westerkwartier. Als eersten droegen Paula en Trija vanuit het bestuur bij aan het nadenken over een nieuwe verkiezingsprogramma. Ingvar, Joost, Jelle en anderen nodigden daarna andere leden uit om bijdragen te leveren. Schriftelijke bijdragen kwamen er, in willekeurige volgorde, van onder meer Hettie, Simon, Paula, Thea, Rinke, Hans; Myra, Elly; Mark, Andre, Pieter, Ingvar, Berend-Jan; Michiel, Bianca, Be, Jelle, Joost, Rianne, Jan, Ben, Jan, Siepie, Janet, Erwin, Machiel en Joachim. Conny lette op de kleine inconsequenties in de tekst en droeg foto's aan. Vele anderen droegen bij aan geanimeerde discussies tijdens onze levendige zaterdagochtend vergaderingen verspreid door het Westerkwartier. Zo leerden we onze regio en elkaar beter kennen. In het najaar 2017 organiseerden we een vijftal themabijeenkomsten waar we ideeën en voorstellen van buiten onze partij en onze afdeling ophaalden. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van een reeks documenten zoals het herindelingsontwerp van de gemeente Westerkwartier en uiteraard, Internet.

Afdelingsoverleg PvdA Westerkwartier op 3 februari 2018 in Grijpskerk